

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, Jogailos g. 14, LT-01116 Vilnius, tel. (8 5) 262 7797, faks. (8 5) 212 6492, el. p. taryba@kt.gov.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188668192

Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai
Gedimino pr. 38, LT-01104 Vilnius
El. p. kanc@ukmin.lt

2018-11-26 Nr. (1.20-32)6V-
Į 2018-11-22 Nr. (28.2-83)-3-4757

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MAŽMENINĖS PREKYBOS ĮMONIŲ NESĄŽININGŲ VEIKSMŲ DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. XI-626 3, 4, 5, 8, 9, 12, 13 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPIDLYMO 9¹, 9² STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PROJEKTO

(1) Lietuvos Respublikos ūkio ministerija pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. posėdžiui svarstyti Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo Nr. XI-626 3, 4, 5, 8, 9, 12, 13 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 9¹, 9² straipsniais įstatymo projektą (toliau – MPĮNVDĮ pakeitimų projektas) bei Vyriausybės nutarimo dėl mažmeninės prekybos įmonių ir tiekėjų ūkinės veiklos gerosios praktikos gairių patvirtinimo projektą (toliau – Gerosios praktikos gairių projektas).

(2) Nors MPĮNVDĮ pakeitimų projektas buvo paskelbtas viešam derinimui ir Konkurencijos taryba pateikė savo pastabas ir pasiūlymus dėl jo, vis dėlto, projekto rengėjų derinimo pažymoje nėra pateiktas keleto reikšmingų Konkurencijos tarybos pastabų ir pasiūlymų įvertinimas. Atsižvelgiant į tai, kad MPĮNVDĮ pakeitimų projektas bus svarstomas Vyriausybėje, dar kartą atkreipiame dėmesį į tam tikrus siūlomo teisinio reguliavimo aspektus, galinčius turėti įtakos veiksmingam MPĮNVDĮ ir Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo įgyvendinimui.

1. Dėl mažmeninės prekybos įmonių ir tiekėjų ūkinės veiklos gerosios praktikos gairių taikymo stebėsenos

(3) MPĮNVDĮ pakeitimų projekte siūloma Konkurencijos tarybai priskirti naują funkciją – atlikti Vyriausybės patvirtintų mažmeninės prekybos įmonių (toliau – MPĮ) ir tiekėjų ūkinės veiklos gerosios praktikos gairių taikymo stebėseną Konkurencijos tarybos nustatyta tvarka ir skelbti apie jos rezultatus Konkurencijos tarybos interneto svetainėje. Konkurencijos taryba atkreipė projekto rengėjų dėmesį ne tik į minėtos funkcijos įgyvendinimui reikalingus papildomus išteklius, tačiau ir tai, kad šios funkcijos suteikimas gali sukliudyti Konkurencijos tarybai efektyviai atlikti Konkurencijos įstatymo ir MPĮNVDĮ pažeidimų tyrimus. Vis dėlto, projekto rengėjai į minėtas pastabas iš esmės neatsižvelgė ir derinimo dokumentuose dėl jų nepasisakė.

(4) Pirma, MPĮ ir tiekėjų verslo santykių gerosios praktikos gairių taikymo stebėsenos vykdymas gali turėti neigiamą poveikį Konkurencijos įstatymo įgyvendinimui. Konkurencijos taryba taptų institucija, kuri tuos pačius veiksmus turi pripažinti gerąja praktika, vadovaudamasi Vyriausybės patvirtintomis Gerosios praktikos gairėmis, tiek ir vertinti juos kaip galimai pažeidžiančius Konkurencijos įstatymo reikalavimus. Toks skirtingų sprendimų priėmimas neatitinka teisinio apibrėžtumo principo, o Konkurencijos taryba net ir nustačiusi Konkurencijos įstatymo pažeidimą negalėtų taikyti sankcijų, nes esant tokiam skirtingam vertinimui, pamatiniai teisės principai numato, jog turi būti taikomas ūkio subjektams palankesnis teisinis režimas. Pavyzdžiui, Gerosios praktikos gairių projekto 4.1 punktas numato, kad rekomenduojama pirkimo-pardavimo sutartyse tarp tiekėjo ir MPĮ nurodyti kainą. Gairėse nėra detalizuojama kainos sąvoka,

kas gali reikšti, jog MPĮ ir tiekėjai sutartyse gali nurodyti ir susitarti dėl vartotojams taikomų mažmeninių kainų. Tokie veiksmai gali būti laikomi perpardavimo kainų palaikymu, kuris sudaro Konkurencijos įstatymo pažeidimą ir dažnai lemia aukštesnes kainas vartotojams. Be to, atsižvelgiant į tai, kad gerųjų praktikų gairės tvirtina ir sprendimus dėl atitinkamų praktikų vertinimo priima Vyriausybė, tokiu būdu ji gali daryti įtaką Konkurencijos įstatymo pažeidimų vertinimui. Konkurencijos taryba yra savarankiška ir nepriklausoma Konkurencijos įstatymo priežiūrą atliekanti institucija, kurios vertinimo dėl to, ar egzistuoja Konkurencijos įstatymo pažeidimas, neturi varžyti kitos valdžios institucijos sprendimai.

(5) Antra, Gerosios praktikos gairės gali reglamentuoti tas pačias sritis, kurias Konkurencijos taryba tiria vertindama MPĮNVDĮ 3 straipsnyje numatytų draudimų egzistavimą. Siekiant išvengti interesų konflikto ir sudaryti sąlygas veiksmingiems MPĮNVDĮ pažeidimų tyrimams, Konkurencijos tarybai, neturėtų būti pavestos funkcijos, dėl kurių ji tą pačią praktiką turėtų laikyti MPĮNVDĮ pažeidimu, tiek ir nepažeidžiančia šio įstatymo, t. y. rekomenduojama gerąja ar blogąja praktika.

(6) Pavyzdžiui, Gerosios praktikos gairių projekto 5.2 punkte numatyta, kad blogąja verslo praktika tarp MPĮ ir tiekėjo laikoma, kai MPĮ tiesiogiai ar netiesiogiai reikalauja iš tiekėjo keisti esmines tiekimo sąlygas, išskyrus atvejus, kai MPĮ iš anksto raštu pateikia argumentuotą pranešimą dėl tokių sąlygų pakeitimo būtinumo. Savo ruožtu MPĮNVDĮ 3 straipsnio 1 dalies 6 punktas numato, kad MPĮ reikalavimas tiekėjui pakeisti esmines tiekimo procedūras ar prekių specifikacijas, apie tai nepranešus tiekėjui per sutartyje nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 10 dienų, yra laikomi draudžiamais veiksmais, už kurių pažeidimą taikomos sankcijos. Gerosios praktikos gairių projekto 5.3 punkte blogąja praktika laikoma, kai MPĮ tiesiogiai ar netiesiogiai reikalauja iš tiekėjo sumažinti iš anksto sutartas prekių kainas ir padidinti iš anksto bendru sutarimu sutartą nuolaidų sumą, kita vertus, MPĮNVDĮ pakeitimų projektą siūloma papildyti draudimu reikalauti tiekėjo suteikti prekėms nuolaidas, mokėti tiesiogiai ar netiesiogiai arba kitokiu būdu atlyginti mažmeninės prekybos įmonei už tai, dėl ko nebuvo susitarta raštu. Jau vien šiais atvejais nėra aišku, ar Konkurencijos taryba iš esmės analogišką praktiką turėtų laikyti blogąja praktika, kurios tik rekomenduojama netaikyti verslo santykiuose, ar MPĮNVDĮ pažeidimu, kurį nustačius gali būti priimti įpareigojantys sprendimai MPĮ nutraukti draudžiamus veiksmus bei skirti sankcijas.

(7) Taigi, interesų konfliktas dėl to, ar tam tikri veiksmai turėtų būti laikomi gerąja ar blogąja praktika, ar pripažįstami MPĮNVDĮ pažeidimais, kuriuos nustačius MPĮ galėtų būti taikomos sankcijos, gali lemti, jog vadovaujantis viešojo administravimo reikalavimu taikyti ūkio subjektams palankesnę reguliavimą ir nepažeisti teisėtų lūkesčių, Konkurencijos tarybos funkcija – atlikti MPĮNVDĮ 3 straipsnio pažeidimų tyrimus ir skirti sankcijas gali būti reikšmingai apribota. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pripažino, jog Konkurencijos tarybos paskelbtas išankstinis vertinimas dėl MPĮ veiksmų vertinimo (teisėtumo) sukelia teisėtus lūkesčius ir vėlesnis tokių veiksmų pripažinimas neatitinkančiais MPĮNVDĮ reikalavimų, pažeidžia ūkio subjektų teisėtus lūkesčius, todėl panaikino Konkurencijos tarybos paskirtą sankciją¹.

(8) Paminėtina, kad Vyriausybės patvirtintų MPĮ ir tiekėjų ūkinės veiklos Gerosios praktikos gairių taikymo stebėsenos vykdymui reikalingos dalykinės žinios ar patirtis yra niekaip nesusijusios su Konkurencijos tarybos funkcijomis identifikuojant konkrečius MPĮNVDĮ ir Konkurencijos įstatymo pažeidimus. Konkurencijos taryba kompetencijos bei veiklos organizavimo prasme sukurta konkrečioms įstatymų pažeidimo atvejams tirti ir nėra specializuota institucija, skirta lyginamajai duomenų analizei atlikti ir sistemiškai viešinti duomenis, ypač kai tokia veikla gali turėti įtakos veiksmingam konkrečių pažeidimų nustatymui. Projekto rengėjai nepateikė paaiškinimų, kodėl gerosios praktikos gairių taikymo stebėsenos, kuri orientuota į šviečiamojo, rekomenduojamojo pobūdžio veiklą, nebūtų tinkamesnė atlikti kita panašaus pobūdžio kompetenciją turinti institucija.

(9) Be to, MPĮ ir tiekėjų ūkinės veiklos Gerosios praktikos gairių taikymo stebėseną, stebėjimo rezultatų apibendrinimas ir rezultatų skelbimas reikalauja reikšmingų papildomų šią

¹ LVAT 2017 m. rugsėjo 27 d. nutartis adm. b. Nr. eA-1537-858/2017, UAB „Rimi Lietuva“ v. Konkurencijos taryba.

funkciją atliekančios institucijos laiko, finansinių bei žmogiškųjų išteklių. Nors yra ketinama perduoti Konkurencijos tarybos vykdomą reklamos priežiūros funkciją, vis dėlto Konkurencijos tarybos specialistai, kurie atliko reklamos priežiūros funkciją, taip pat vykdė ir MPĮNVDĮ priežiūrą. Atitinkamai reklamos priežiūros funkcijos perdavimas nereikia, jog MPĮNVDĮ pakeitimų įgyvendinimui nereikia skirti papildomų lėšų. Atsižvelgiant ir į tai, kad naujų funkcijų vykdymas būtų nuolatinė, rutininio pobūdžio veikla, reikalaujanti ypatingai didelių laiko, žmogiškųjų ir finansinių resursų. Nors Konkurencijos tarybai yra numatytas 90 etatų skaičius, turi būti suteikti reikalingi papildomi ištekliai kompetentingiems specialistams, galintiems užimti šiuos etatus, samdyti.

(10) Neskyrus papildomų išteklių naujoms funkcijoms vykdyti, Konkurencijos taryba gali būti priversta skirti mažiau ir taip itin ribotų turimų pajėgumų konkurenciją ribojančių susitarimų, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi tyrimams bei koncentracijų kontrolei, o tai pakenktų Konkurencijos tarybos galimybėms tinkamai vykdyti pagrindines konkurencijos priežiūros institucijos funkcijas. Siekiant, jog Konkurencijos taryba, net ir priskyrus jai minėtas naujas funkcijas, būtų pajėgi vykdyti esmines su konkurencijos priežiūra susijusias funkcijas, neabejotinai turėtų būti skiriamas papildomas finansavimas.

2. Dėl Konkurencijos tarybai suteikiamų papildomų įgaliojimų atliekant MPĮNVDĮ tyrimus

(11) Projekto rengėjai nurodo, kad MPĮNVDĮ 9 straipsnio pakeitimu Konkurencijos tarybai suteikiamos teisės imtis efektyvių MPĮNVDĮ pažeidimų tyrimo veiksmų. Suteikiamos teisės iš dalies atitinka Konkurencijos įstatymo 25 straipsnio 1 dalies Konkurencijos tarybos įgaliojimų pareigūnų teises atliekant Konkurencijos įstatymo pažeidimų tyrimus.

(12) Konkurencijos taryba atkreipė MPĮNVDĮ pakeitimų projekto rengėjų dėmesį, kad turėtų būti įvertinta, kaip tokios teisės, pavyzdžiui, galimybė peržiūrėti pažeidimo tyrimui reikalingus dokumentus, gauti jų kopijas ir išrašus, susipažinti su ūkio subjekto darbuotojų užrašais, kompiuteriuose ir bet kokiose laikmenose esančią informaciją kopijuoti ar paaimti dokumentus ir daiktus, kurie tiriant bylą turi įrodomosios reikšmės, galėtų būti įgyvendinamos. Nors MPĮNVDĮ pakeitimų projekte yra suteikiamos teisės kopijuoti ar paaimti dokumentus, tačiau pagal siūlomą reguliavimą Konkurencijos taryba tokių veiksmų negalėtų atlikti be MPĮ sutikimo ir (ar) leidimo patekti į patalpas. Pagal šiuo metu siūlomą teisinį reguliavimą, minėtų teisių įgyvendinimas priklauso nuo MPĮ valios, todėl svarstytina, kaip siūlomas teisinis reguliavimas iš tiesų prisidėtų prie Konkurencijos tarybos įgaliojimų stiprinimo.

(13) Konkurencijos taryba taip pat pažymėjo, kad gavus didelį kiekį informacijos, jeigu ji būtų jai suteikta, atsižvelgiant į informacijos pirminiam tvarkymui reikalingą laiką, MPĮNVDĮ 7 straipsnio 6 dalyje numatytas maksimalus 9 mėnesių terminas MPĮNVDĮ pažeidimams nustatyti nėra pakankamas. Projekto rengėjai nepagrįstai teigia, duomenų, kurie leistų teigti, kad MPĮNVDĮ nustatytas maksimalus 9 mėnesių terminas yra nepakankamas, nėra, nes remiantis Konkurencijos tarybos patirtimi vykdant Konkurencijos įstatymo pažeidimų tyrimus, keleto mėnesių terminas yra reikalingas vien išnagrinėti ūkio subjektų prašymus dėl komercinių paslapčių, privačios informacijos, advokato profesinės paslapties apsaugos bei išspręsti kitus kylančius ginčus dėl paaimtos informacijos apimties. Paprastai panašaus pobūdžio Konkurencijos įstatymo tyrimai trunka metus. Be to, atsižvelgiant į tai, kad numatomos papildomos funkcijos, tačiau nesuteikiama papildomų išteklių jų vykdymui, kas reiškia, jog menkesni žmogiškieji resursai lemia ir ilgesnę pažeidimų tyrimų trukmę.

(14) Konkurencijos taryba atkreipia MPĮNVDĮ pakeitimų projekto rengėjų dėmesį, jog siūlomi papildomi įgaliojimai turėtų būti suderinti su šiuo metu egzistuojančiu teisiniu reguliavimu ir apgalvotas jų praktinis įgyvendinimas tam, jog siūlomi MPĮNVDĮ pakeitimai tikrai prisidėtų prie veiksmingos MPĮNVDĮ priežiūros.

Pirmininko pavaduotojas,
pavaduojantis pirmininką

Elonas Šatas

Evelina Uogintaitė, tel. (8 5) 261 00 60, el. p. evelina.uogintaite@kt.gov.lt